

TILL
PER BRAHES MINNE.

Vid aftäckandet af Per Brahes staty i Åbo
den 29 Maj 1888.

Från molnfri himmel julisolen såg
Mot Erstans vågor, och i sommarprakt
De ekbeprydda mjuka stränder slogo
En yppig krans kring deras glada lek,
Der sakta fram de squalpade för vestans
Af blomsterångor fyllda andedrägt.
Det var en dag, så rik på frid och fägring,
Som sommardag det vara kan i nord,
Då höjd och dal, då skog och äng och vatten
Sin sabbat fira i sin bästa skrud.

Och hvilket lif af segel der på fjärden,
Som alla sträfvade mot samma mål,
Och hvilka rop och hvilka glada sånger,
I vänlig täflan svarande hvarann.
Och minsta koja, som på stranden stod,
Sin låga dörr med gröna qvistar smyckat,
Som ville den också sin ringa skärf
Till dagens prydnad och dess ära gifva.
Men tom var kojans, tomt var hvarje tjäll
Från Auras strand till hafvets nakna klippor
Och längre upp i landet, längre bort,
Än blicken bar från slottets högsta tinnar.
Der ej en åldring stannat ensam kvar
Att spenabarnet uti vaggan vårda.

Så täljer säggen, och att ingen dag,
Så långt som minnet skådade tillbaka,
Mer löftesrik i Finlands bygder grytt,
Mer hoppfullt bidats och mer vänligt helsats.

Var han en dag, som ändtligt hemtat fred
Åt Svea rikets folk, som långa år
Halft tröttadt dignat under krigets börda?
Var han en tacksamhetens högtidsdag
För seger, vunnen vid ett annat Lützen,
Mer ärofull är den, som vunnits förr?
Var han en dag af ymnighet bekrönt,
En skördens sköna dag med fyllda logar,
Då sådan fröjd i bygderna han väckt?

O nej, som förr man kämpade derute
Sin förra strid på Tysklands vida slätter,
Och freden dröjde, som han länge dröjt,
Och ej en seger större än de andra
Och ej ett hopp om ymnighet och guld
Ur nejdens hyddor lockat folket ut
Och täta högtidsklädda skaror samlat
På alla stigar kring den hela stad
Och redt till fröjdefest hvart menskohjerta
Långt upp i nord och långt mot havets gräns.

Så småningom de kommo fram till staden
De täta skarorna och torg och gator
Med glädtigt sorl och festligt jubel fylde.
O, om Du kunnat lyssna till de ljud,
Som susade förbi, af vinden burna,
Förvisst ett ord Du skulle hafva hört,
Som, knappast tystnadt, alltid åter hördes,
Med samma glädje, samma kärlek nämndt.
Det var ej mera än ett namn, och dock
Det hade magt att öka dagens glans
Och högre sken i allas blickar tända,
Det var Hans namn, det var Per Brahes namn.

De lärdas fest var slut. Akademien
Högtidligt invigd var, och husets port,
Som slutet varit, öppnades ånyo,
Och fram på torget trädde processionen
För att sin väg till helgedomen styra
Och tacka Herren för Hans nya under,
I dag bevisadt Finlands folk i nåd.
I samma ögonblick domkyrkans klockor
Sin stämma höjde. Mäktig och allvarlig
Kring nejden vida hördes deras klang,
Och der den tystnade i fjerran bort,
Der togs den upp igen af andra röster,
Tills samma hälsning ljud från hvarje kyrktorn
Och tempelklocka i det hela land
Från Finska viken hän till Bottenhafvet,
Till Saimas öar och Karelens kullar.
De ringde in den nya gäst, som kommit,
De ringde in det nya löftets morgon,
Af vetenskapen tänd på Finlands kust.
De ringde upp till växtlighet och lif
Hvart grobart frö, i andens djup bevaradt
För nya tider med en högre sol.

Och genom mängden processionen långsamt
Skred fram mot templet. Skimrande i prakt
Med silfverstaf i hand gick adelns härold,
Af hela Finlands högsta adel följd,
Som sken i granna rustningar, besatta
Med prydnader af guld och ädla stenar.
Derefter följde uti full ornat
Den gamle bispnen med kapitlets herrar
Och professorerne och hofrättsstaten,
Och efter dem i täta led på led,
Med länets höfding i sin spets, hvad landet
Till festen sändt af sina bäste män,
Och stadens magistrat och mången främling

Från fjerran bygder af det svenska riket.
Sen kom till sist den unga glada skaran
Utaf studenterna, det första led
Af sina ynglingar, som Finland sändt
Att hemta ljus ifrån den tända härden.

Men hvilka rop af glädje och förvåning
Vid denna anblick än, förut ej skådad
I någon Finlands bygd, ur mängden hördes,
Det var dock en, som allas blickar sökte,
Såsom man söker, hvad man kärast har.
Det var, Per Brahe, Dig, der fram Du skred
I tågets midt, en konung lik, ledsagad
Utaf drabanters tröpp med dragna svärd.
Att helst en skymt af Dig få se, man sträckte,
Man höjde sig, man trängdes om hvarandra,
Och mödrar sina barn på armen lyfte,
Att också de den ädle skulle se
Och få ett minne för sin ålders dagar.
Så stolt och manlig, säker och förnäm
Som den, ej lärt sig konsten att befalla,
Men egde den med magten af den droppe
Af kungablod, som i hans ådror flöt,
Så skred Du fram och såg ej ens mot folket,
För äran liknöjd, som det kunde ge.

När processionen kom till kyrkans trappa,
Då stannade Per Brahe, och först då,
Som af en händelse, han vände sig
Helt plötsligt om mot skarorna dernere.
O hvilken syn sig för hans öga tedde
I julidagens varma, klara luft!
Der låg den gamla, trefna Aurastaden
I festlig skrud med vackra vimplor smyckad
Och hvarje hus med gröna kransar prydt,

Liksom ett glädjens hem, der inga sorger,
Der ingen ofrid kunde rymmas mer.
Och hvart han såg, detsamma menskohaf
Sig bredde ut i stora, breda vågor,
Som svallat mäktigt öfvet torg och gator,
Och broar, stränder med sitt flöde fyllt,
Och till och med på höjderna och taken
En riklig svallsjö hade kastat upp.

Af denna syn oemotståndligt tjusad,
Orörlig Brahe stod på kyrkans trappa
Och endast såg och såg, tills småningom
Hans blick allt högre skimrade, och kinden
I högre purpur färgades och glödde,
Liksom han lyftats af en nyfödd aning,
En utaf dem, som skingra och förklara
Allt hopadt dunkel i en menskosjäl.
Ej något sorl på torget mera hördes,
Tyst folket stod, som fruktande att störa
Den höga herren i hans tankars flykt,
I mållös väntan skådande mot honom.
Hvad tänkte han i detta ögonblick?
O kanske han uti den nya dager,
Som hoppet svept kring Finlands vida ängder,
Såg längre hän än andras blickar nådde,
Såg in i tidehvarf, som komma skulle,
Och såg sitt verk, sitt stora verk fullbordadt.
Kanske han såg de städer, som han grundat,
I nya sekel höja sig och vidgas
I borgarflitens säkra, starka hägn,
Och såg en yppig skörd på plöjda tegar
De fyllda ax i sommarvinden vagga,
Der ödemarken öppnat förr sin famn.
Kanske från skog, der än ej stigar ledde,
Han hörde posthorn smattra gladt och gält
Och klockors klang till gudstjenst folket kalla

Till nya tempel på den rödda mo.
Kanske han såg hur vantron flytt för ljuset,
Som strömmat ifrån Auras lärosalar
Och trängt till hyddorna i dalen ned,
Hur våldet vikit för en bättre sed,
Som ammats upp af Sverges fria lagar,
Hur nya krafter, dolda än i dunklet
Utaf nationens barm, trädte fram i dagen
Och vuxit samman till en framtidsmagt,
Nog stark att samla, värna och förkofra
Det sköna arf, han lemnat Finlands folk.

Der så han stod uti sin dröm försjunken,
En gammal man, af år och sjukdom bräckt,
Ur skaran sakta trädde fram till honom
Och böjde sig och fattade hans hand
Och dessa ord, af sägnen gömda, talte:
„Hel Dig, Du ädle! Nu jag stiger glad
Ned i min graf, sen denna dag jag skådat
Med all dess herlighet och all dess fröjd.“

De orden hördes af en yngre man,
Och hastigt fram han skyndade till Brahe
Och fattade hans andra hand i sin
Och sade ord, som också de bevarats
Af tacksamt minne åt en efterverld:
„Nej, ädle grefve, nu är icke tid
Att tänka på sin graf, då morgon randats,
Och det är Du, som denna morgon väckt.“

Från man till man de orden buros vida
I samma ögonblick, och som en vårflod,
Som spränger dammarna, bröt ändtligt jublet
Sitt svaga stängsel, och med högljudt dån

Det rullade kring gatorna och torgen,
Af bergens eko gång på gång besvaradt.

Då strålade Per Brahes anletsdrag
Så sällsamt klara i det dubbla skenet
Af sommardagens ljus och folkets kärlek.
Nu visste han, att hvad han Finland gifvit,
Han hundrafaldigt hade fått igen,
Att denna stund, hur snart den skulle ila,
Var mer än långa år, var en odödlig,
Var en historiens vigda högtidsstund,
Och att det rop, som brusade kring nejden,
Hur snart också det skulle tystna åter,
Var mer än blott en ögonblickets stämma,
Var Finlands dom för tidehvarfven fäld.

Ej något svar i ord Per Brahe gaf
På folkets helsning, men den stolte mannen
Sitt hufvud blottade för detta folk,
Och ur hans öga säges, att en tår,
En glädjetår, sig trängde fram och glänste,
En perla skälvande uppå hans kind,
När in han trädde under templets hvalf,
Af orgelns brus och sångens ljud välkomnad.

Och sekler randats, sekler sjunkit åter
Med hvad af fröjd och sorg de haft att ge,
Och nya släkten kommit och försvunnit
Med hvad de skördade af lust och ve;
Men hur Du kämpat i de dar, som flydde,
Hvad än Du mistat och hvad än Du fått,
Mitt fosterland, Per Brahes verk ej fallit,
Per Brahes namn ej till det tysta gått.

Det frös ej bort i frostens kulna nätter,
Hvad än de hemtade af död och qval,
Det sjönk ej ned uti de röda vågor,
Som krigen vältrade från dal till dal;
Det räddades ur sjelfva nederlagen,
En fana lik, som aldrig svikits än,
Och, om förgätet någon gång, ur glömskan
Med samma glans som förr det steg igen.

Som menskans hjerta, hvad det också vunnit
Af lefnadslycka, och hur stolt det slår,
Dock alltid ser med samma tjusning åter
Mot minnena ifrån sin ungdomsvår;
Så skall, hur rikt Du, Fosterland, må varda
På stora namn engång i livvets strid,
Hur rikt på minnen lysande och glada,
Du dock i kärlek se mot „grefvens tid“.

O denna tid, liksom en vårens ljusning,
Af ungdomstro och morgonlöften väfd,
Från år till år allt skönare har skimrat
Ur Finlands sånger och ur Finlands häfd,
Tills ut den växte till en bild omsider
Och stod förkroppsligad i sol och dag
Och trädde fram för Finlands folk förklarad
På Auras strand i Brabes ädla drag!

Gabr. Lagus.

